

Roční koloběh jako cesta k novému prožívání Kristovy bytosti

Sergej O. Prokofjev

Dospěli jsme k cíli svého pozorování a vidíme, jak významnou „malbu“ nám poskytuje roční koloběh ze stanoviska vnitřně-esoterického. Vždyť obsahuje nejen všech sedm stupňů nové křesťansko-rosikuciánské cesty zasvěcení, nýbrž i mohutný obraz společného působení Krista, Sofie a Michaela. Počínaje Vánoce, zrozením Kristova impulsu v zemském bytí, vede nás roční koloběh od Krista k Sofii, ke svátku sestoupení Ducha svátého, a dále od Sofie přes svátek Michaelův opět ke Kristu, nyní ale ne ke Kristu v oné podobě, v níž sestoupil na předělu věků do zemského vývoje, s nímž se navždy spojil v mystériu Golgoty, nýbrž v nové, nadmyslové podobě, v té podobě, jak se Kristus zjevuje mezi lidmi počínaje naším 20. stoletím.

O Vánocích 1920 řekl Rudolf Steiner v přednášce v Goetheanu v Dornachu: „Pohlížíme dnes ve správném smyslu k jesličkám jen tehdy, když to, co se tu vlní a vznáší prostorem, prožíváme v jedinečném citění a potom pohlížíme na onu bytost, která skrze ono dítě vstoupila do světa. Víme, že ji nosíme v sobě, ale musíme jí přinášet vstřícné porozumění. Proto musíme, tak jako Egyptan hleděl od svého Osirida k Isidě, opět se naučit pohlížet k nové Isidě, ke svaté Sofii [cesta vzestupné poloviny roku]. Kristus se opět zjeví během 20. století ve své duchovní podobě nikoli tak, že by nastalo něco pouze z vnějšku, nýbrž tak, že lidé naleznou onu sílu, která je reprezentována svátou Sofií.“ To je cesta druhé poloviny roku od znovu získané Sofie ke Kristu.

K dalšímu prohloubení chceme si nyní opět uvědomit poukazy Rudolfa Steinera, které dal v přednášce ze dne 20. února 1917 a které jsme již uvedli v kapitole „Sjednocení světových impulsů moudrosti a lásky v prožívání Krista“. V uvedené přednášce, která pojednává o třech setkáních lidské duše s kosmickými principy Otce, Syna a Ducha, vystupuje jasně do popředí vztah Synova principu k ročnímu koloběhu, a tohoto vztahu si nyní blíže povšimneme. Rudolf Steiner se o něm vyslovuje takto: „Druhé setkání je proto již více vázáno na velký, makrokosmický řád. Toto druhé setkání je nyní právě tak vázáno na běh roku, jako je první vázáno na běh dne.“ A dále poukazuje na to, jak v sestupné polovině roku (podzim-zima) a zvláště v době předvánoční pozvolna ustupují do pozadí vnější smyslové dojmy a duše rostoucí měrou usiluje o to zříti duchovní prazáklad za fyzicky viditelnými věcmi: „Zde prožívá člověk jaksi říši, kde je mu duch nablízku. A následek toho je právě to, že

kolem vánoční doby, tak až k našemu dnešnímu Novému roku, člověk ... prodělává setkání svého astrálního těla s duchem oživujícím či životním duchem, ... A na tomto setkání s duchem oživujícím či životním duchem spočívá blízkost Krista Ježíše ... Takže tímto setkáním jsme pro dnešní vývoj, pro vývoj s mystériem Golgoty, právě zvlášť blízko Kristu Ježíši, a že můžeme toto setkání s duchem oživujícím či se životním duchem nazvat v jistém směru také setkáním s Kristem Ježíšem, které se odehrává v hlubokých základech duše. Když nyní člověk ... svůj citový život prohlubuje, zduchovňuje ... potom bude ... prožívat, jak dále působí jako dozvukem setkání s duchem oživujícím, popřípadě s Kristem. A je tomu skutečně tak, že v době, která nyní následuje po zmíněné době vánoční až k době velikonoční, jsou zcela zvlášť příznivé poměry pro to, aby se přivedlo k vědomí setkání člověka s Kristem Ježíšem."

Obraceje se potom k době velikonoční, završuje Rudolf Steiner popis tohoto vývoje: „A velké mystérium, mystérium Velkého pátku, které zpřítomňuje člověku o Velikonocích mystérium Golgoty, má vedle všeho ostatního také ještě ten význam, že Kristus, který jaksi putuje vedle nás, v době, kterou jsem popsal [to znamená od Vánoc k Velikonocům], se nám nyní nejvíce přibližuje, jaksi, zhruba řečeno, do nás samých mizí, proniká nás, takže může u nás zůstat pro dobu po mystériu Golgoty, v době, která nyní nadchází jako doba léta, v níž se lidé ve starých mystériích chtěli až k době svatojánské spojit s makrokosmem jiným způsobem, než to musí být po mystériu Golgoty.“

Uvedená slova Rudolfa Steinera dávají se vši zřetelností rozpoznat trojí členění roku: jako první procitající úsilí člověka na podzim a v zimě, aby zřel duchovní původ za fyzicko-smyslovým světem. Toto úsilí se zakládá také na skutečnosti, že přírodní pozemské okolí poskytuje v této roční době obraz pozvolného odumírání všeho smyslově-fyzického. Člověk se cítí vnější přírodou opuštěn a má silný zážitek osamělosti, což zase posiluje jeho touhu vrátit se zpět do duchovní vlasti, z níž v pradávnné minulosti sestoupil do říše smrti: „Tu [v této roční době] vytrhává se také více něco duchovního - od sebe a také od Země -, a člověk je spojen s duchovním světem, s celým duchovním okolím.“ Ale tento duchovní základ nebo tento duchovní svět, který se nachází bezprostředně za přírodou člověka obklopující, označoval se od nejstarších dob a u všech národů jako říše původu /Ursprungsreich/ Boha Otce. „Tyto národy“, praví Rudolf Steiner, „pocit'ovaly přinejmenším ve svých naukách moudrosti, že se kosmem vlní a tká něco božského a že se může od tohoto božství odlišovat to, co je na Zemi samé v našem okolí ve fyzickém světě.“ O tom hovoří také Kristus po svém vzkříšení z mrtvých k učedníkům: „Pokud pohlížíte na Zemi a kosmos kolem ležící, je to Otec, kdo tento kosmos protkává životem. Bůh Otec je bohem prostoru.“ Proto můžeme říci: Sestupující polovina roku je tou, která nám ukazuje obraz evoluce lidstva před mystériem Golgoty, která nám vyjevuje říši jediného Otce veškerého bytí, říši původní duchovnosti, která tvoří a udržuje fyzicko-smyslový svět. Usiluje-li nyní

člověk v této roční době všeobecně více nebo méně nevědomě o to, aby se vrátil do Otcovy sféry, může zasvěcenec právě tuto epochu ročního koloběhu použít k tomu, aby se s touto sférou vědomě spojil a hlouběji pronikl do jejích tajemství.

O Vánocích znamená potom duchovní setkání s Kristem jako principem Syna vrchol tohoto vývoje. Nejprve se však uskuteční toto setkání s Kristem jen „v hlubokých základech duše“, a teprve během následující doby až k Velikonocům si je lidská duše „přivede k vědomí“ a naučí se nejprve Krista vycitřovat a později zřít jako bytost, která „vedle“ ní „putuje“. Potom je člověk dokonale v říši Kristově a toto „být v blízkosti“ Krista tvoří druhý element v ročním koloběhu.

Třetí element se uplatňuje po Velikonocích. V této době „se k nám přibližuje“, podle slov Rudolfa Steinera, Kristus „nejvíce“, aby potom „do nás samých zmizel“, „aby nás pronikl“. Tento bezprostřední vstup Kristovy bytosti do lidské duše je však v naší epoše možný jenom prostřednictvím impulsu, který vychází z Ducha svátého. Neboť kdyby vnikal Kristus do lidského nitra bez tohoto zprostředkování, potom by následovalo vymazání individuálního lidského já, jelikož by v přítomném vývojovém cyklu nemohlo ani jedno pozemské „já“ snést v sobě bezprostřední přítomnost Kristovy bytosti. „Tak je vlastně Duch svatý tím, co mělo být Kristem posláno, aby člověk mohl zachovat své vědomí já a Kristus mohl v člověku přebývat nevědomě.“ Tím máme na tomto třetím stupni proces, který počíná o Velikonocích a dosahuje svého završení o Svatodušních svátcích, kdy se může každého roku opakovat, co se kdysi událo na předělu věků, když Kristův impuls „... se pohroužil, ... pokud se manifestoval ve vnějších schránkách, do jednotného duchovního světa Nanebevstoupením. Vynořil se opět po deseti dnech ze srdcí jednotlivých individualit, těch, které první porozuměly [apoštolů].“ To je onen okamžik, kdy v člověku procitá nové duchovní vědomí, o němž Rudolf Steiner v jiné přednášce praví: „Síla ducha, který takto vchází do těl, ta poskytne duchovní oko, aby zřelo a chápalo duchovní světy“, takže „také ve fyzickém těle to nejlepší z duše, to, co dává výhled do duchovních světů ... bude stále víc a víc buzeno.“

Co se potom postupně člověku zjeví, to popisuje Rudolf Steiner takto: „Dáme-li se ale provázet Kristem, vnášíme-li své mrtvé myšlenky za doprovodu Krista do hvězdného světa, do světa Slunce, Měsíce, oblaků, hor, řek, minerálů, rostlin a zvířat, vnášíme-li je do celého fyzického světa lidí, vše se při nazírání na přírodu ožíví, a povstává jakoby z hrobu ze všech bytostí živých, nás léčících, ze smrti nás budící duch, Duch svátý.“ Tím však tento proces ještě nekončí. Neboť sjednocování Kristovy bytosti s člověkem jde v běhu roku stále dále až ke dni Janovu (k době svatojánské), což má za následek pozvolné a, na rozdíl od starých mystérií, plně vědomé vrůstání člověka do makrokosmu. A to, co bude v tomto případě člověku přístupné, to bude - vedle mnohého jiného - prožívání zemského bytí až ke starému Saturnu, jehož posledním přirozeným odleskem je teplo léta, které obklopuje Zemi o svatojánské době jako

jakási schrána. Tento vnitřní stav, který nazývá Rudolf Steiner v přednášce z 31. října 1911 nejprve vnímáním, jež zachycuje „vládu Ducha svátého ve světě“, „čímž může člověk sám pochopit duchovní svět bezprostředně z impresí (dojmů)“, tento stav popisuje potom slovy: „Co si člověk nejprve může jen představit, to se jasnovidně stává přítomností. Myslete si samy sebe ponořeny do moře, ale nyní ponořeny jako duchovní bytost, která se cítí zajedno s Kristovou bytostí, nesena Kristovou bytostí, plovoucí, ale nyní nikoli v moři vod, nýbrž v moři vyplňujícím nekonečný prostor, moři ... proudem se valící odvahy, proudem se valící energie.“ V těchto málo slovech máme příklad, co může prožívat moderní křesťanský zasvěcenec (v tomto případě Rudolf Steiner), když se k němu Kristus „přibližuje“ prostřednictvím Ducha svátého a „proniká ho“. Ale to, co se zjevuje zasvěcenci při zření starého Saturnu, se netýká jenom daleké minulosti naší Země, nýbrž také bezprostřední přítomnosti. Neboť „... když hledáme, co ještě existuje ze sil, které ... byly přírodními silami starého saturnského vývoje, musíme jít k zákonitosti naší osobní karmy ... A když se pokoušíme přivést [naši] osobní karmu do souvislosti s konstelacemi, které se vztahují na tato znamení zverokruhu, potom žijeme přibližně ve sféře pozorování světa, které by muselo být použito na zákony staré saturnské epochy.“

Nyní můžeme také chápat slova o vzestupu do dálek makrokosmu během svatojánské doby. Neboť jenom tehdy, když moderní zasvěcenec vystoupí až do světa stálic a tam prožívá bytí starého Saturnu, jež „se stalo čistě duchovním“, může se bezprostředně přiblížit k pochopení karmického zákona, zákona lidského osudu. A to je to, co se mu zjevuje právě v době svatojánské, když vystupuje, „cítí se zajedno s Kristovou bytostí“, do sféry stálic, kde „... se Kristus stává naším vůdcem“. Potom zasvěcenci zjevuje nový Duch svátý všeobsáhlý obraz působení světové karmy.

A tak máme, v celku nahlíženo, nejprve tři popsané stupně v ročním koloběhu:

1)

Doba od svátku svátého Jana až k Vánocům. Stále mocnější úsilí člověka vnímat duchovní svět za viditelným fyzickým, sjednotit se s říší Otcovou. (Pro zasvěcence se toto úsilí proměňuje ve skutečné zření této sféry.)

2)

Doba od Vánoc k Velikonocům. Vstup člověka do říše Syna. Prožívání Krista, jak „kráčí vedle“ člověka.

3)

Doba od Velikonoc k době Svatojánské. Vnikání Kristovy bytosti do člověka prostřednictvím Ducha svátého, kterého seslal. Zření světové karmy.

Moderní křesťanský zasvěcenec může prožít plně vědomě všechny tři stupně, které jsou od události mystéria Golgoty reálně obsaženy v ročním koloběhu. A shora citovaná přednáška z 20. února 1917 je výsledkem takového prožívání. Ale také pro toho, kdo teprve začal cestu vývoje ve smyslu anthroposoficky orientované duchovní vědy, je vědění o působení sil Otce, Syna a Ducha svátého v ročním koloběhu mimořádné významné, neboť je nejlépe vhodné k tomu připravit ho pro prožívání éterického Krista. A zde se dotýkáme tajemství, na něž Rudolf Steiner jednou poukázal Friedrichu Rittelmeyerovi, když mu řekl, že nejlepší cestou k vnímání éterického Krista je meditační ponoření se do ročního koloběhu a duchovní život s ním.

Když nyní, sledující pozorování učiněná zpočátku, vezmeme podzim jako počátek ročního koloběhu, tak se může na tuto dobu - pro její celkový charakter - pohlížet jako na zvláště vhodnou pro intenzivní studium anthroposofické duchovní vědy, přičemž o Vánocích přijde jaksí samo sebou do popředí téma kristologie. Tomu se může potom věnovat další epocha - asi od Vánoc k Velikonocům -, takže během této epochy může vzniknout se vši intenzitou vědomí a pocítování toho, že moderní duchovní věda má především za úkol „... přetavit do lidského chápání to, co stéká dolů ze spirituálních světů skrze Krista“. Jen když tento pocit uchopil duši velkou silou, je možný další krok, studující se může teprve skutečně stát žákem duchovní vědy a začít s vlastními okultními cvičeními, která dal Rudolf Steiner. Potom budou tato cvičení také zvláště účinná v době od Velikonoc přes Svatodušní svátky až k době Svatojánské.48) Spojíme-li nyní zmíněné tři stupně tímto způsobem s průběhem roku, můžeme potom prožívat trojí působení duchovních sil, které jej vytvářejí:

Studium anthroposofie	- síly Otce
Kristologie / myšlenkový vztah ke Kristu	- síly Syna
Okultní práce / meditace	- síly Ducha.

Přitom se může stát toto: Jestliže se prodělává druhý stupeň mezi Vánocemi a Velikonocemi s takovou intenzitou, že myšlenkové prožívání Kristovy bytosti nezůstává v hlavě, nezůstává suchou teorií, nýbrž uchopuje celého člověka, to znamená současně s myšlením uchopuje také cit a vůli, potom může tento Kristův impuls uchopující člověka - i když zpočátku pro něho nevědomě - již sám působit na průběh meditačních cvičení, jinými slovy, posílit v nich impuls Ducha. Děje-li se tak, zesiluje se impuls Ducha v meditujícím člověku impulsem Kristovým tak, že může vnikat přes hranice své původní oblasti působení, to znamená v ročním koloběhu dále přes dobu svatojánskou, potom může tento duchovní impuls, pronikaje druhou, sestupnou polovinou roku, proměnit její více nebo méně nevědomé úsilí vnímat duchovní svět v reálné zření duchovních skutečností a bytostí za procesy a předměty viditelného světa. Potom „... cítíme hovořit k nám živoucího, uzdravujícího /heilend/ ducha ze všech bytostí tohoto světa“, vždyť přece zůstává „... naše poznání mrtvým, když nejsme probuzeni Kristem tak, aby z celé přírody, z celého kosmického bytí k

nám zase promlouval duch, živoucí duch." A tento zážitek není ničím jiným než vnikáním nového Kristova Ducha do světa Otce, do přírodního bytí. Potom v sobě prožijeme průběhem následující podzimní a zimní doby současně s vnějším procesem odumírání v obklopující nás přírodě zrození duchovního vědomí, které nám propůjčí schopnost nového éterického jasnozření v elementárním světě, našemu prožívání se otevře první pohled do všeobsahující duchovní říše Otce.

A jsme-li s to, dále provázeni impulsem Ducha, osvojit si dostatečně během podzimu až k počátku zimy tento nový, nám se zjevující svět, potom se k nám může v našem nitru přiblížit éterický Kristus o vánoční době. Jaksi z vlnícího se moře imaginativních obrazů objeví se před námi jeho laskavá, mírná podoba, naplňujíc naše celé duševní bytí silami lásky, života a světla. A potom nás bude provázet během následující epochy od Vánoc k Velikonocům a dokonce až k době Nanebevstoupení, aby se s námi poté natrvalo sjednotil, „aby nás pronikl“ a aby nám tak „vštípil“ impuls Ducha svátého, kterého poslal, toho Ducha, který nám zjevuje v bezprostředním jasnovidném zření karmické následky našich činů, ale také životní úkoly z tohoto zření vyplývající. Tím můžeme opět rozeznávat tři stupně druhého ročního koloběhu:

Éterické zření elementárního světa,	- síly Otce
Zření éterického Krista,	- síly Syna
Jasnovidné vnímání následků vlastních činů,	- síly Ducha.

Proces zde popsany může však být veden dále ještě jedním ročním cyklem. Potom se další stupeň otevírá nejenom pro zření, nýbrž také pro vědomé naplňování požadavků naší vlastní karmy. Neboť nemáme jenom vnímat, co nám Duch zjevuje, nýbrž máme také nalézt v sobě volní síly, abychom uskutečnili ve svém zemském životě to, co jsme vnímali. K tomu však potřebujeme pomoc, která nám ale může přijít jenom z říše Otce. Potřebujeme nový proud volních sil z jeho sféry, abychom splnili úkoly viděné v Duchu. To se může stát tím, že jsme s to následkem své oddanosti éterickému Kristu tak v sobě zesílit impuls Ducha, že nás v dalším běhu roku vede opět do sféry působení sil Otce, s jejichž pomocí můžeme pak najít správnou cestu z duchovna zpět do oblasti Země.

Další vývoj bude potom spočívat v tom, že plody zemských činů vykonaných popsáním způsobem přijme Kristova bytost do své sféry a odtud je vnese do karmického vývoje celého lidstva. Neboť to, že se Kristus stává - počínaje naší dobou - pánem karmy, znamená současně, že bude řídit následky našich činů tak, aby z nich mohlo vzniknout co možno největší dobro pro svět a lidstvo -

„aby vedlo k dobrému,

co my

ze srdcí zakládat,

z hlav

k cíli vést chceme.”

„Aby se naše karmické konto v budoucnu vyrovnávalo tak, to znamená, aby bylo v budoucnu začleněno do takového světového řádu, když jsme našli cestu ke Kristu, aby způsob našeho karmického vyrovnání vedl co nejvíce ke spáse a zdaru /Heil/ lidí pro zbytek zemského vývoje, to bude starostí toho, kdo se stává, naší dobou počínaje, pánem karmy, to bude starostí Krista.”

Tím se postupně připravuje ještě ve stavu zemském karmické osvobození Země, které je nutné, aby v budoucnu mohl nastat přechod ke stavu jupiterskému. A tak můžeme také dále sledovat ještě jeden stupeň duchovní cesty, kterou pozorujeme, a tento stupeň bude znamenat závěr třetího ročního koloběhu, jakož i celého vylíčeného vývoje. Spočívá v tom, že ještě vyšší prožívání Krista jako pána karmy přináší další zesílení impulsu Ducha (nyní po třetí), a tím se tento impuls může v nás stát duchovně tvůrčím. Tento nejvyšší tvůrčí impuls ale položí během svého uskutečňování ve fyzickém bytí základ k pravému zduchovnění Země, k jejímu vývoji ve Slunce, z moci nového tvůrčího nového ducha v člověku působícího.

Naplání karmy	- síly Otce
Včlenění individuální karmy do karmy světové	- síly Syna
Počátek zduchovnění Země	- síly Ducha ⁽³⁾

Tímto způsobem se pro nás roční koloběh pozvolna proměňuje v živoucí, nedílný duchovní celek; a spoluprožíváme-li toto během tří ročních cyklů s vnitřní účastí, potom uchopujeme /erfassen/ trojí, třikrát proměňující působení Kristovy bytosti, nejprve ze sféry Otcovy, potom z jeho vlastní, ze sféry Syna, a konečně ze sféry Ducha, přičemž první roční cyklus odpovídá působení sil Trojice v „tělesné“ lidské bytosti, druhý roční cyklus jejímu působení v „duševní“ a třetí v „duchovní“ bytosti člověka.

Tak se stává meditativní pohroužení do esoterické podstaty ročního koloběhu reálnou cestou, která otevírá nové prožívání nadsmyslového Krista.